

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Magnus G. Lohström

*Pelag
F. 18
1872*

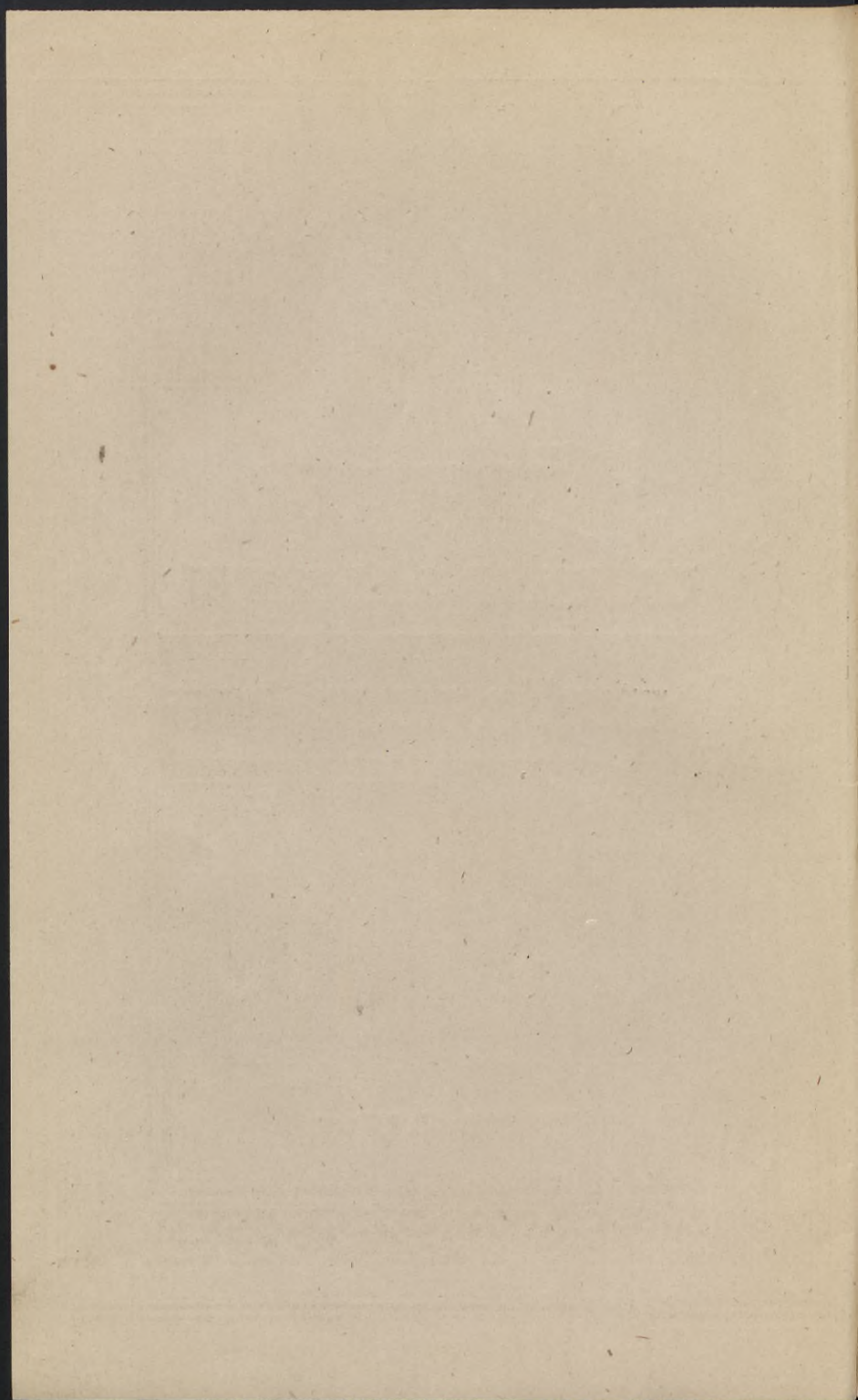
SKRIFTER

UTGIFNA AF SÄLLSKAPET

SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

Tionde häftet.

Patten och hans hustru.

En historie berättad af

Zina.

Helsingfors,

Tidnings- & Tryckeri-aktiebolagets tryckeri,

1885.

urtsud and also nolla I

In holland veldt ad

.amE

Göteborgs

Ernings- & Fyndhistoriska museum

Tungt och ödsligt brusade höfstormarne kring den lilla lotsstugan långt ute i skären. Den låg på en kal udde och rundt omkring såg man endast watten samt några små klippiga holmar här och där. Det war altsför långt ute, för att björkar och andra löfträn skulle funnit någon trefnad, endast gleja tallar och någon krogig albuske syntes till på stränderna. Det war sålunda icke någon wacker plats, som lotsstugan hade, men när det stora hafwet stundom under sommaren låg ipegelblankt och ett stolt skepp med sina hwhita segel långsamt gled fram på den lugna ytan, war äfwen här mycket wacker. Då stormen åter for fram öfwer vågorna och jagade upp skum, så att det rök under stäwen, tyckte Ewert Eriksjon, lotsen, att det war riktigt roligt att taga ett nappatag med dem. Han war en modig och wacker karl, med tjoft mörkt hår och stora swarta ögon: „swarta som wattnet en höfnatt“ sade folket. Men hur kunde de wara annat, då han hade intet att se på mer än den stormiga fjön, ty stugan låg knapt ett stenkast från stranden och gafwelfönstret wette dit ut. Ut landsidan war där icke häller mycket att se, en hög bärgbrant och nedanför den en liten gångstig, som förde till en annan liten stuga ännu lägre och torftigare än lotskojan. Bräcklig och gammal war den, som bodde där, en fattig fjömansenka, hwars enda son i sin tur plöjde hafwet.

Äfwen lotsen war ensam, ty hans gamla föräldrar hade redan i några år warit döda och han hade icke gift sig, till stor undran för folket i byarne uppåt landet. De tyckte, att „Ewert lotsen“, som han kallades, war en underlig man, men nog kunde man lita på honom alltid och en trofast vän i nödens tid war han också; det war bara hans stora swarta ögon, som berättade, att det icke wore roligt hafwa honom till fiende.

Hans arbete förutom lotsandet war att fiska och det gjorde han ifrigt, isynnerhet wår och höst, då han hade en gosse, från

närmaste by till sin hjälp. Under vintern och sommartiden knöt han nät och tillwärfade allehanda fiskredskap, men om jordbruk brydde han sig ej. De små återklapparne, som hans far i yngre år haft upp mellan stenarne, lågo nu alldeles wanwärdade. Ewert Eriksson tog hållre om hösten sin lätta slup och seglade inåt, tils han nådde de förmögna bondgårdarne, hwilkas bördiga fält frodades ända ned till stränderna. Där tillbytte han sig mot penningar eller saltad strömming, hwad han kunde behöfwa i jäd och potatis. År efter år kom och for han så och folket kände honom alla så wäl, flickorna tykte också, att han war en bra ståtlig karl, men han såg inte åt dem engång och syntes aldrig fara i giftastankar. En enda fans det ändå, som wiste, hur det såg ut i lotsens innersta hjärtekammare och denna enda war Gullranda husbondens yngsta dotter Klara, en wacker sexton års flicka, med hår så brunt som ljungen i skogen och ögon klara som himmelen en sommardag. Hon tänkte på honom så mången stund och aldrig war hon gladare än när hon såg Ewert Erikssons båt lägga till wid strandbryggan. För ingen människa talade hon ändå om sina tankar, utan gömde dem så tyst, tils den dagen då lotsen skulle säga ut, hwad som låg honom på hjärtat, ty det wiste hon att han skulle göra.

Det war en solig wårdag, han kom igen med förlig wind i slupens hwita segel och den gången hade han ett owanligt ärende; han gick raka wägen till Gullranda husbonden själf och begärde af honom den wackra Klara till hustru.

Jadern stod såsom slagen af blixten öfwer en sådan djärfhet och wille knapt rätt förstå, hwad lotsen sade, men, då denne för andra gången upprepade sin begäran, tillade han hotande: „Om inte husbonden ger mig den, som jag will hafwa, till hustru, så seglar jag omkull på hemwägen och det blir er skuld“. Bonden blef skrämnd, ty han war en fredlig man och wille ingalunda hafwa en medmänniskas död på sitt samwete och det wiste han, att hwad lotsen engång lofwat, det skulle han också hålla. Således beslöt han sig då med detsamma och gaf honom flickan i Guds namn. Det war så med Ewert Eriksson, att hwad han riktigt på allwar wille, det fick han alltid; han war så märkwär-

digst stark i den vägen att ingen kunde motstå honom, menade Gullranda husbonden, när han senare talade om denna händelse.

Mot Klara ensam visade lotsjen sig dock aldrig sträng eller hård och det var för henne en barnslig glädje att se, huru gärna han tyktes ge efter för hennes önskingar, men som hon var en förståndig flicka, tänkte Klara också, att det nog kunde vara framdeles till nytta, om hon hade makt öfver honom, fast hon aldrig lät honom märka det.

Midjommartiden skulle bröllopet stå och en fagrare brud än Klara på Gullranda fanns icke på milswida trakter. Vekorna förut fäg man alls om oftast lotsjens slup wid bryggan och aldrig hade man sett Ewert Eriksson så glad och pratfam som när han stod lutad mot västfotolen, där Klaras slitiga händer slog in tråd efter tråd till brudutstyret.

Tidigt på bröllopsdagens morgon skyndade lotsjen ned till sin båt, som han kvällen förut klädt med hägg- och björk-kvistar, från masttoppen ända ned till relingen. En brokig flagga fladdrade öfver seglet och på akterstäfven lästes namnet „Klara“ i stora swarta bokstäfver; det var numera båtens namn. Några raske årtag förde honom ut från stranden, sedan fylde vinden de nytvättade seglen och på blanka jommarvägar for den lycklige brudgummen att hämta sin unga brud. Stolt som en kung satt han där wid styret i sina blåa kläder och blank hatt på hufvudet, nog dugde han att se på för bygdens flickor. Då han kom fram till Gullranda, kommo wänner och bekanta honom till mötes ända ned till stranden; uppe wid gården war allting klädt med björklöf och unga björkar och stora knippor med gredelina syrenblommor hängde öfver dörrar och fönster. Klara satt emellertid färdigklädd i farstufammaran, hon hade swart klädning med rödt sidenbälte, som hängde i långa ändar ned till fällen; på hufvudet bar hon en myrtenkrona och en stor blomsterkrans, desutom en fin spetslöja, som brudsätan wadert fäst med två förgyllda nålar. Gästmansens gäfwa, den tjöda guldfedjan, war lindad flere hwarf om halsen, en röd ros wid

bröfset och hwhita handfkar fulländade brudfkruden, i hwilken Klara war fä „wader fom en dag“ fader alla.

Det war ett präktigt bröllop med mat och dryck af alla ftag, två dagar å rad danfades det och rafkast bland alla fwängde lotfen om med fin wackra brud. På tredje dagen tog man flutligen affked; brudfwennerna hade brudgummen owetande, åter klädt flupen med blommor och blad, fä att den näftan fäg ut fom en löffal och stora fyrentwiftar hängde ända ned i wattnet från årtullarne och ftynet. Nu kom det granna brudföfjet ned till ftanden. I fpetsen gingo fpelmännerna och gnedo på fiolerna en hurtig marfch, fedan följde lotfen och ungmor hand i hand, och efter dem flägt och wänner både män och fwimmor.

Klara hade i dag en röd kattunfklädning med hwitt förflåde och hwit muflinsduk på hufwudet, hon fäg ut fom en nyutflagen äppleblomma och när hon fatte fin fot på båttoften, ffallade ett högt „hurra“ från de unga karlarne i fällfkapet. De tykte alla att Swert Critfson nu for bort med den wackrafte flicka de wifte. Lotsen fwängde fin blanka hatt till affked, „farwäl, farwäl,“ ropades det både från ftanden och flupen, fedan gungade denna bort med fin dyrbara laft två lyckliga unga männifkor.

Winden war god och framåt gick det fä att wattnet brufade mot kölen och nu förft war lotfen riktigt lycklig, ty han fatt wid ftynet i fin egen goda båt, med Klara wid fin fida; han fmäffrattade och fäg på henne och hon log mot honom tillbaka, faftän några tårar fkynde hennes klara blick.

Den lilla lotsflugan ute i fkären blef ett paradif för dessa två, fom woro fä nöjda tillfamman, endaft någon gång under sommaren foro de hem till Gullranda på en dag eller par, eljes lämnade lotfen flugan blott för att fköta fitt yrfe. Då fatt Klara enfam hemma, flitigt fysflande wid fpiunrodden och troget fpäjande ut mot fjön för att fe efter flupens hwhita fegel; men wid fifket följde hon alltid fin man och tog rafkt uti, faft hon fäg fken ut. Så gingo de wackra fommar dagarne förbi och höften

började småningom närma sig, men ännu kunde fjön mången dag ligga lugn och blank som en spegel.

Öftare än under sommaren måste nu lotsen ut till fjös och när han var borta, kunde Klara ibland känna sig en smula öfvergifven, hon som varit wan wid det rörliga lifwet på Gullranda. Stundom tog hon då sin stiefstrumpa i handen och gick utmed den lilla gångstigen under bärget till den andra stugan, för att få prata bort någon timme med den wänliga gamla enkan. Holmiskan war så språkfam och glad, ehuru hon satt där ensam och fattig år efter år i den bräckliga kajan, men hon hade lärt „att låta sig nöja“ med Guds råd och wilja och därför war hon alltid nöjd och tålig. Det käraste, hon hade att tala om, war sonen, som war en sådan stolt och wacker gosje; ibland kom det också bref från honom, som Klara måste läsa om och om igen för gumman och då han någongång kom hem på några weckor, war den gamla glad som ett barn. „Klas gosjen min, war ju bara på trettonde året, när han först for hemifrån“, brukade hon säga, „han war alltid så snäll wid boken och bra på alt wis och nu är han hela tjugutwå år och en så duglig fjöman, jade gamla kaptén i Browiken.“

Klara hörde med deltagande på det som gumman berättade, men aldrig kunde hon förstå, huru någon människa stod ut med att lesa åratat, skild ifrån den man höll kärast i wärlden; när hon så suttit en timme eller par hos den gamla, på kistan under fönstret, tog Klara farwål och wandrade hemåt igen. Där hade hon likwål ej stort att göra, bara att taga ihop näten, föra in sina två får och ge litet mat åt katten, som alltid låg på stenen framför stugdörren och wäntade på henne; den war som ett fällskap i ensamheten, tyckte hon och när hon om kwäl-larne satte sig på backslutningen för att se utåt fjön så länge det fans en skymt af dager, brukade grållen hoppa upp i hennes famn.

Mången gång dröjde lotsen twå eller tre dagar borta, en lång tid för den som satt allena och wäntade och när blåsten då under de mörkande nätterna tjutande hwen förbi den ensliga stugan, for en rysning igenom hennes kropp och med tårar i ögonen bad hon Gud för sin man, sig själf och alla människor; det gaf henne alltid lugn och trygghet åter. Småningom wandte hon

sig likväl wid detta ensamma lif och sedan kom det åter tider, när lotsjen alltid war hemma och då glömde Klara alla de stunder hon känt sig sorgjen och orolig.

Det war en owanligt wacker dag i början af oktober, solen stek på de gula löfwen och himmelen war blå som om sommaren. Lotsjen hade nu i flere weckor varit hemma och redan slagit upp sin nätbindning i wäntan på wintern, men denna dag skulle åter föra honom bort från den lugna stugan, den warma brasan i spjefeln och hans slitiga unga hustru, som war honom så innerligen kär. Frampå eftermiddagen syntes en liten skeppsjulle styra kofan mot stranden nedanförlotsstugan; den roddes af trenne fjömmän och när de nått land hoppade en af dem ur båten och kom med raska steg uppåt backen. Han tyktes wara en ung karl, lång och pryblig i blå kawai med sydwäst på hufwudet och blickade frimodigt omkring sig.

Lotsjen såg ut genom fönstret, men knapt hade han sett ett ögonblick på mannen, innan han utropade: „Så att Klas Holmen nu är hemma igen, nu skall wäl mor hans, så stora ögon“. „Det tänker jag med“, sade Klara, som stigit upp från sprinnrocken för att öfwen betrakta den främmande. Snart hade den unga mannen emellertid hunnit fram till stugan och trädde hurtigt in genom dörren: „Goddag granne“, hälsade han gladt, „hur står det till, åh bra kan jag tänka efter du har knipit dig en sådan wacker tös, morjens madam“.

Han war så lustig och frispråkig, att Klara inte kunde låta bli att skratta, då hon hälsade på honom, men lotsjen såg med ens ut som ett svart åskmoln och wände sig buttert mot fönstret. Klas Holmen, den glade fjömmannen tyktes dock ej märka något sådant, utan fortfor att prata på sitt frimodiga sätt; bland annat berättade han äfwen, att han nu fått tillåtelse att hälsa på sin gamla mor, medan fartyget, som han reste med, lastade wid en såg i grannskapet. Karlarne där nere i båten, wille nu ha lotsjen med till ett annat skepp, som också låg förtöjdt bakom närmaste udde, han hade bara passat på att slippa i land med

dem. Sedan Klas futtit en stund och pratat, tog han farväl och begaf sig, hwijslande en munter sjömanswif, på väg till sin gamla mors stuga. Lotsen åter drog på sig sin regurock och beredde sig för den långa sjöfärden, men glad såg han inte ut, det hade ingen kunnat påstå. Klara kände sig så ängslig till mods, hon nästan grät, när mannen skulle bort igen och menade, att de sista veckorna varit så fridfulla och goda; lotsen blef då glad igen, bad henne torka sina tårar och lofwade komma snart igen.

Han höll också sitt löfte. Tiden under hans bortawara nu hade dock icke varit hälften så lång som eljes, berättade Klara, när han kom hem. Klas Holmen hade bjudit henne till grannstugan, där de haft både win och kaffe och han war en riktigt glad gosse, som kunde berätta många lustiga och märkwardiga historier.

„Tro inte för mycket på hans prat“, svarade lotsen kort, när hon talade här om och frön den dagen blef han liksom en smula sträfware mot henne än förr.

Klara kände det likväl icke, ty hon war alltid glad, bara hennes man war hemma, desutom war där numera icke ödsligt sedan Klas hemkommit, tyckte hon; han kom ofta ned till dem och pratade litet „fkoj“, som han sade, med lotsen och hans unga, wackra hustru. Ja han kom altsför ofta, tyckte Ewert Eriksjon, som ej kunde lida, att någon såg litet blidare på hans Klara; dagligen tänkte han därpå och blef allt bittrare i sitt sinne, men den unge sjömannens resdag war ännu inte kommen.

En dag hade Ewert varit upp till närmaste by i något ärende och kom tillbaka gladare till mods än på länge; när han då närmade sig stugan, hörde han plötsligt prat och skratt och såg genom granarnas glefa kwistar Klara stå i stugdörren ifrigt samspråkande med Klas Holmen, som stannat midt på gångstigen med sitt metspö öfwer ayeln. Båda woro mycket glada och tyktes hafwa roligt tillsammans, men lotsen bet ihop tänderna af wrede och såg mörkt på dem. Hjärtat låg tungt som en sten i bröstet på honom, ty nu menade han, brydde Klara sig icke mera om honom, utan bara om den flyktige sjömannen, för att han war glad och kunde prata sju stugor fulla med strunt.

Han wiste icke, om han skulle stanna, där han war, eller

genast gå fram; det senare gjorde han likväl, men just som han kom, lyfte Klas på hatten och wandrade nedåt stranden, Klara däremot kom glädt hälsande ut till vägen. Han såg knapt på henne och hälsade kort, annat kunde han ej göra, fast han wiste huru förundrad och befyrrad Klara skulle vara.

„Klas Holmen har en jwår fiende“, sade Klara några dagar därefter.

„Har han?“ frågade lotsen och for häftigt upp.

„Ja så är det“, swardade hon, „det har kommit en annan sjöman hem till byn, som sista söndags skröt och talade ofanningar uppe hos nämdemans, så det war en skam att höra på. Klas steg då fram och tog modet af honom en smula, men så fick han sig också en owän för det taget och jag har warnat honom“.

„Du är fastligt mån om Klas“, sade lotsen hänfullt.

„Jnte alls mer än om dig“ swardade hon skrattande och tog hans ord som ett skämt, men lotsen hade nog menat allwar. Tiden för sjömannens wistelse på landbacken skulle emellertid snart vara slut och när han engång war borta, wille lotsen tala öppet med Klara; hon war ändå bara barnet och skulle nog låta säga sig, då skulle alt blifwa godt igen, tänkte han. Han war nu äfwen själf mycket hemma och Klas mest i byn, det war också en tröst.

November månad war kall och kulen såsom oftast är fallet; i en del wifar låg redan en tunn iskorpa, men kring lotsens stuga gick sjön ännu öppen. Det war många tankar, som hwirflade om i Ewert Eriksjons hufwud desja weckor och en af de tyngsta war den, att Klas Holmens fartyg kunde blifwa infruset wid sägen och sjömannen sålunda twungen att stanna hemma hela den långa wintern öfwer.

Klara såg wäl, att hennes man war betryckt, men som hon ingen orsak wiste, tänkte hon: „Det går wäl öfwer igen, blott man låter honom vara i fred“. Flitig war hon som ett bi, och alltid nöjd. Så satt hon äfwen sjungande wid sin rock en

fall november eftermiddag; det var ganfka mörkt redan, men en ljus strimma mellan molnen tydde på, att månen snart skulle gå upp. Gändeljewis föll hennes blick genom fönstret ut på den gråa fjön nedanföör och hon warjebles då, att en båt lade till wid stranden. Mannen war uppe i byn för att köpa råg, det war illa nog, ty han fick wijst nu bud om att fara ut och lotfa, trodde Klara. Hon hade också rätt, menade karlarne, som trädde in; det war just det fartyget, där Klas hade plats, som skulle lotfas ut från skärgården, men, då de hörde att lotsen gått uppåt landet, sade de sig änna gå honom till mötes ett stycke.

Klara satt helt tyst och allwarjam, sedan männen skyndat bort, hon hade ej mer lust att sjunga, nu sedan hon wiste, att mannen igen måste lämna henne på flere dagar för att fara ut på den stormiga fjön, Klas skulle ju också resa, så war där en borta, som stundom haft ett gladt ord för henne.

I stugan war det nu full skymning, men ute lyste månen klart; Klara tände eld i spifeln, att mannen skulle hafwa warmt, när han kom hem, sedan stod hon där och makade om wedstjörna, då brådfkande steg hördes där ute och någon häftigt rykte upp dörren.

Först trodde hon det war lotsen, som kom, men sedan såg hon, att det war Klas Holmen, som blek och darrande stod framföör henne. „S Guds namn, hwad har händt kära Klas?“ frågade hon försträckt, „du är så blek som ett lif“.

„Jag är också dödens man, om du icke hjälper mig Klara“, svarade sjömannen ångestfullt, „jag skall tala om för dig det, som skedde just för en liten stund sedan. Minnes du Silfwer, den där matrosen, som förde bud uppe i byn och som jag kuggade?“

„Ja jag mins nog, han blef wijst din owän då Klas?“

„Ja det blef han och en stygg karl är han; flere gånger har jag sett, hur han lurat på mig, men i kwäll tänkte han nog taga mitt lif, för han låg i bakhåll för mig nära wägen med pistolen i hand. Just som jag kom förbi, for en kula tätt wid brat på mig, men träffade ej; Silfwer kom då fram och skulle skjuta engång till mot halsen, då fick jag fast i hans hand och wred pistolen ur den“.

„Det war rysligt“, sade Klara och knäpte ihop sina händer.
 „Ja, men ännu har jag inte berättat det värsta“, svarade Klas med barrande läppar, „ser du Klara, just då jag fick pistolen ur hans hand, smälde skottet af rakt mot Silfwer hjälf och där låg han som en sten bredwid enrisbusken“.

„Gud i himmelen“, utropade den stackars Klara och mera föll än satte sig på bänken wid spijeln, „hwad står nu att göra?“

„Intet mer än att jag, så fort ske kan, lagar mig ut till skeppet, som ligger segelfärdigt bakom udden“, svarade sjömannen. „Ingen har sett mig i dag tillsammans med Silfwer och är jag i god tid ombord, så är allt godt och wäl“.

Klara berättade nu om karlarne, som gått uppåt byn för att söka lotsen och bad honom wänta på dem, men det wille Klas inte göra.

„De kunna dröja där ända tills i morgon“, menade han „och stannar jag här, skall du få se de komma öfwer mig för Silfwers skull, därför att alla wiste, att wi woro owänner. Men wid den högste Guden, jag är ej skyldig till den uslingens död och har inte lust att för hans skull komma fast; du måste ro mig öfwer till fartyget Klara, det är ju wackert mänsken och du är ej rädd af dig. För mor skall du tala om alltsammans sedan, nu springer jag bara hem och tar mitt lilla skrin och säger farwäl med detjanma; mor wet nog af, att jag skall bort i kväll“.

Klara såg betänksam ut: „Kan du inte wänta på karlarne och Ewert“, sade hon åter; „om jag nu rör dig dit öfwer, så kunna de komma, medan jag är borta och det wore riktigt illa det“.

„De få nog söka lotsen“, svarade Klas, „jag råfode honom i middags och han sade, att han ännade sig ända upp till stormossen efter widewistar, som skulle behöfwas till något nät, eller hwad det war. Fartyget ligger inte långt, om du har något hjärta för en medmänniskas nöd, så ro mig öfwer för Guds barmhertighets skull“.

„Må ske då“, sade Klara, „om du skyndar dig, så hinner jag kanke tillbaka, förrän Ewert kommer“.

Den unge sjömannen hastade bort, under tiden påtog

Klara en varm tröja och knöt en röd ylleduk om hufvudet. Efter några minuter var Klas tillbaka med ett litet skrin under armen och båda två gingo ned till stranden. Det var ett mycket vackert månsken och sjön låg spegellugn; bakom udden syntes tydligt masterna af det stora skeppet, det kunde knapt räcka mer än tjugo minuter att ro dit ut och tillbaka igen, tänkte Klara, när de satte sig i en liten lätt ekstock och lade ut från land.

Snart woro de långt borta, men uppe wid stugan syntes i desamma en lång, mörkklädd karl, det var Lotien. Han hade utan att råka någon af de utfända matroserna, wandrat hemåt och kommit förbi fönstret just innan Klara och Klas Holmen begåfwö sig bort; det var ljust inne i stugan genom elden, som brann i spiseln, så att han tydligt kunde se, hur de stodo där och språkade ifrigt med hwarandra. Han blef då nästan såsom tofig af svartsjuka, wred sina händer och bet ihop tänderna så att det knakade i dem; utan att röra sig blef han stående på samma ställe, men när de kommo ut för att gå till stranden, gick han bort i skuggan så att ingendera märkte honom. Först då båten var ute från land, gick han såsom nämnt fram och öppnade stugdörren, men det var med dödsångest i hjärtat; ty i sin blinda oro trodde han nu bara att Klara varit bort med Klas Holmen för alltid. Inte en minut tänkte han på, huru otrolig en sådan tanke war, utan där stod han och såg på elden och slog sig för pannan, som om han ej wetat till sig.

I desamma kommo emellertid matroserna och woro glada att äntligen träffa på lotsen. Ingen tid war att förlora. Ewert Eriksjon hann därför blott släcka elden, taga på sig sina reskläder och följa med de två främmande. Stugdörren läste han noga fast, men tog ej nyckeln med sig, utan staeck den bakom dörrtröskeln såsom de alltid brukade, då huset war tomt.

Ut till det för ankar liggande fartyget, kunde man komma på twänne olika wägar, antingen genom ett smalt och grundt sund, eller öfwer den öppna fjärden förbi udden. Matroserna med sin djupgående kölbåt, wägade sig icke in i sundet, utan höllo upp mot udden; Klara åter, som hade blott en liten ekstock, tog den kortare wägen genom sundet och sålunda kom det sig,

att de två båtarne icke möttes. Lugn och nöjd, sedan hon sett Klas väl ombord på skeppet och tagit emot hans tackfägelse för barmhertighetsvärfket, rodde Klara tillbaka; men hwen kan måla hennes ängslan, när hon fann dörren stängd och elden släckt och däraf märkte att lotsen under hennes frånvara kommit och rest bort äfwen.

Nu förebrådde hon sig bittert, att hon rott ut till skeppet, ty hennes man war alltid wan, att hon war hemma och tog afsked af honom; det war swårt, att de nu skildes på detta sätt, man kunde ju aldrig weta, om man råfades igen och så kunde Ewert tro, att hon sprang i byarne och roade sig utan att säga till åt honom.

Allt detta och mycket mer tänkte den stäfers Klara, där hon satt allena i stugan och under den långa, mörka höfnatten kunde hon icke sofwa af bara oro och ängslan.

Dagen därpå gick hon till Solmens gamla mor och talade om det, som Klas bedt henne säga; äfwen berättade hon, huru ledsamt hon hade det, då hon ej fick råfa sin man innan han for. Gunman tröstade henne då på alt wis och litet nöjdare återwände Klara till det ensliga hemmet, där arbetet war hennes enda glädje.

Lotsen dröjde owanligt länge borta denna gång, så att det unga hustrum redan började blifwa orolig, men en dag, då hon varit för att gifwa fåren deras aftonkost och kom in tillbaka, satt hennes man alldeles som om han aldrig varit borta, på sin wanliga plats wid fönstret.

„Godafton Ewert“, hälsade hon gladt, „Gud ware tack och lof att du nu äntligen är hemma igen“.

„Det lär du bry dig litet om“, swardade han hårdt och såg mörkt på henne.

„Guru så?“ frågade Klara förundrad, „du wet ju huru nöjd jag alltid är, bara du är hemma“.

„Då det skulle jag tro om dig, en hustru, som springer bort från hus och hem med en främmande ung karl“.

„Ewert, hur kan du tala på det sättet“, sade Klara förfräckt, „Klas har nog berättat, huru alt gick till, det wet jag,

det war bara så illa, att jag ej hann tillbaka, innan du reste, men det har jag nu suttit och förjt öfwer ända sedan deßs”.

„Den som will, må höra på Klas Holmens lögner och dina med, jag är icke den mannen, det må du weta och säger du ett ord till och gör dig öfkyldig, så för jag dig på dörren, det må wara natt eller dag”.

Klara blef wycket skrämnd, ty så ond hade lotsen ännu aldrig varit; men som hon nu förstod, hwarför han war det och wiste, huru orätt han hade, tröstade hon sig med sitt rena samwete och tänkte, att, om han fick wara litet i ro, skulle hon nog få tillbaka sin gamla makt öfwer honom.

Hon teg därför stilla, började laga till kwallswarden och sysslade som om alt varit som wanligt. „S morgon blir alt bra igen“, tänkte hon om kwallen, men flere dagar gingo om och lotsen förblef lika mörk och tyst. Det blef Klara slutligen altför swårt och slutligen frågade hon wänligt, om de nu alltid skulle wara så owänner i sitt eget hem, de som woro man och hustru och lofwat inför Gud att älska hwarandra. „Det löftet har jag inte swikit“, sade hon trohjärtadt, „du kan lita på mig Ewert”.

Men nu bröt lotsens wrede ut i ord, som gjorde Klaras kinder hwitare än snön, som föll därute; alt, som han tänkt och tänkt på i dagar och weckor, kom nu fram och hwad än Klara sade till sitt förswar, stod han fast wid sitt. De måste nu skiljas, sade han till slut, han skulle föra henne tillbaka till Gullranda; om hon wille eller inte, så skulle alla få se att han, Ewert Eriksson, icke war att leka med.

Han war hård som en sten, hans olyckliga misstankar hade nästan rubbat hans förstånd, ty så kär höll han Klara att minsta tanke på, att hon numera icke brydde sig om honom, kom lotsen, så stark han war, att darra som ett löf i höfstormen. Det war nu engång så, att Ewert Eriksson icke war lik någon annan hwarcken i glädje eller i sorg.

Det war tunga weckor, som man och hustru nu genomlefde. Lotsen talade sällan och äfwen Klara war mest tyst, ty hon hade nu lärt sig, att hennes makt öfwer mannen war slut och att ord tjänade till ingenting.

Son wiste själf, att hon aldrig gjort honom någon orätt och det war en stor tröst för henne; tiden, tänkte hon, kunde ännu möjligen förändra hans tankar och om så skedde, skulle hon wara den första att räcka honom handen till försoning.

Det hade nu blifwit winter och en sträng winter ändå; ijen låg redan i december rundtomkring lotsstugan och jnön täkte marken i sin hwita swepring. Klara suckade och tyckte att också hennes fröjd här på jorden låg i likfrud. Hon hade aldrig kunnat tro, att lifwet i denna wärlden skulle wara så tungt, som det blifwit för henne.

Lotsen hade ännu icke hållit sitt löfte och fört henne hem till Gullranda, men småningom uppstod i Klaras eget hjärta den tanken att någon läglig dag begifwa sig till föräldrarne och bedja dem tala godt för henne hos mannen. Kanske skulle far, som war en så fredlig och bra karl, kunna ställa allt till rätta, tänkte hon och bad så innerligt wår Herre om hjälp och bistånd.

Tiden hade nu gått så att julhälgan stod för dörren; själfwa julaftonen flädde lotsen på sig hälgdagskläder och sade, att han skulle gå upp till byn.

„Du kommer wäl hem på kvällen ändå?“ menade Klara.

„Det lär inte ske“, swarade han buttert.

„Kan du lämna mig ensam på själfwaste julaftonen“, sade Klara gråtande, „säg nu ändå hälst ett wänligt ord innan du går!“

Han war redan wid dörren och skulle just gå, nu wände han sig blott om och såg på henne, men inte ett ord kom öfwer hans läppar.

Det war hårdt tyckte den unga hustrun och grät en stund fasta med förklädet öfwer hufwudet, sedan steg hon upp, lade undan spinnrocken och började städa stugan till hälgan. Då allt war i ordning, stod hon länge och såg ut genom fönstret. Det kom för henne, att hon just i dag skulle begifwa sig hem till Gullranda, efter hon i alla fall war ensam; tidigt följande juldagsmorgon kunde ju far sedan skutsa henne hem igen och tala med Ewert på samma gång.

Det var middagstiden när Klara långsamt wandrade ned för baden till stranden och vidare ut på isen; himmelen war ganska mulen, men luften blid och från de tunga molnen föll en och annan snöflinga tyft och lätt. Klara war litet owijs, hwilken kosa hon borde taga för att komma fortast fram. Hon gick rasht och tänkte hela tiden, huru hon bäst skulle kunna framställa sitt ärende för faderu, så att han icke förargades på lotsen. Sålunda märkte hon ej, huru snön nu föll tätare och tätare; smänningom hade den fylt hwarje spår till wäg och ännu föll den oafbrutet. Slutligen började det äfwen blåsa och då först såg Klara, att hon war ute i riktigt swårt wäder. Nu war det kanske klokast att wända om hem igen, tänkte hon, under hälgen kunde ju wädet åter blifwa wädrare. Hon försökte gå lika rakt tillbaka som hon gått framåt, men detta war ingen lätt sak, ty hwart hon än gick, syntes endast snö, allt annat war insvept i dimma och mörker. Allt tröttare blefwo hennes steg i de djupa drifworna och slutligen förmådde hon ej wandra vidare, utan satte sig ned och slödde hufwudet mot handen. Jäke tänkte hon på, att hon, om hon dröjde där, skulle begrafwas i snön och i den tilltagande nattköllden förfrysja sina lemmar; hon satt där helt stilla på en stor drifwa och tyckte, att den mörka himmelen plötsligt öppnade sig öfwer henne. Därinne war det märkwärdigt ljust och härligt, hon såg wackra änglar i hwita kläder, som sjöngo lustiga sånger och så kom hon med ens ihåg, att det war julafton. Tänk hwilken glädje i himmelen, nu kunde hon alldeles tydligt höra änglarnes julhälsning klinga, ända ned till sig:

„Ara ware Gud i höjden, frid på jorden, människorna en god wilja“.

Hon knäpte ihop sina händer och ropade gladt: „Amen, sse altså“. Sedan kände hon sig mycket trött, ögonen föllo ihop och hon somnade djupt och lugnt, där hon satt på drifwan, långt skild från alla människor. Herrsens öga, som ser äfwen i det fördolda, wafade dock öfwer denna ensamman och beredde henne en härlig juldagsmorgon i sitt himmelska rike.

Lotsen hade emellertid flere timmar wankat omkring uppe i byn; han hade också försökt att dränka den sorg, som han så länge burit på, i ett glas med några kamrater. Men som han aldrig varit wän af starka waror, stannade han inte länge bland de andra, utan wände nästan mot sin wilja om till hemmet. Klaras sista ord brände så underligt på hans hjärta, han kunde ju gå hem och wara en smula försönlig ändå på julkvällen.

Det kom plötsligt en sådan oro öfwer honom och han gick som om någon jagat honom framför sig, men när han kom till stugan, såg han med förundran att dörren war låst och att ingen eld brann i spifeln. Hos gamla Holmskan war Klara icke, ty där hade också varit mörkt, när han gick förbi och nu föll natten på och snöyran slog mot ansigtet. Hwar kunde Klara wara, ja hwar? Han gick in i stugan och såg, hur allt war städat och snygt; allt stod på sin wanliga plats, men Klara fans icke. Han sprang ut i mörkret, ropade och skrek, men fick intet svar; han stapplade öfwer stubbar och stenar, föll omkull och kom upp på fötterna igen.

Det war en förfräcklig julnatt. Utan raft och ro ströfwade lotsen omkring ända tills det småningom dagades i öster och när morgonen sent omsider kom, fann han Klara tätt wid stranden, men stelfrusen och död.

Solen strålade så klart på juldagen som om den welat säga „Gela wärlden fröjdas Herran,“ men i lotsens hjärta war det mörkt såsom den swartaste winternatt. Ingen tår kom i hans öga och intet ljud öfwer hans stela läppar, då han tog den liflösa kroppen, hans egen unga, wackra hustru, och bar den in i stugan.

Han lade den döda på sängen, aftog försigtigt hennes röda hufvudduk och började gnida de stelnade lemmarne; det war likwäl ett säfängt arbete, lifwet kom icke tillbaka, men när hon nu låg där så blek och stilla, såg hon så förklarad och lycklig ut, att man tydligen kunde se, att hon kommit till en ewig frid. Lotsen förstod det, han stod länge orörlig och såg på henne och med ens förstod han också, att detta ofskyldiga ansigte speglade ett rent, ofskuldsfritt hjärta; Klara war ofskyldig till alla hans misstankar, hon hade aldrig gjort honom någon orätt, men han

däremot hade, blott för en förflugen tanke, varit grym och hård mot henne, mer än som kunde utiägås.

Ångerns allra bittraste kval öfverföllö honom nu, så att han kastade sig ned bredvid den döda och vred sig som en mask i stoftet. Så blef han i flere timmar, men sedan reste han sig upp, tog mössan på hufwudet och begaf sig skynsamt bort. Det syntes nu på honom att han fattat ett beslut och så war det äfwen. Han gick till pastorn i församlingen och berättade utförligt allt som händt och huru det varit mellan honom och Klara hela hösten; till sist yttrade han: „Tror herr pastorn, att jag kan få lida världsligt straff, lif för lif, heter det ju och jag är wißt orsaken till hennes död?“

Pastorn såg länge på honom med allwarliga blickar. Slutlidsade han: „Stadars vän, jag ser att du nu gärna skulle lida till kroppen för att döfwa sjärens kval, men något världsligt straff kan du ej få; må Gud i himmelen styrka dig att bära ditt eget samvetes dom, så wißt som Han förläter för Kristus' skull, en ångrande syndare.

Med hufwudet böjdt mot jorden och lutande som om någon kastat en tung börda på honom, tog lotsen farväl af pastorn och gick bort såsom en man, som wet att solen inte mer har något sken för honom.

Under de följande åren blef den olycklige lotsen skydd och hatad af alla människor, emedan folket enwist påstod, att han tagit lifwet af sin hustru. Småningom började man dock att tillika känna medlidande med honom, då man betraktade hans bleka, afmagrade ansigte och det gråhwita håret; han såg ut som en åldrig gubbe och mången tänkte att hans sorg war större och bittrare än någon människa kunde förstå.

Ensam satt lotsen år efter år i sin ensliga stuga, band sina fisknät och hörde, huru stormen om hösten for hwinande förbi. Så satt han också en mörk november natt, då han genom stormen tykte sig höra en klagande människoröst. Han lysnade en stund för att bli riktigt säker på sin sak, och skyn-

dade sedan ut; natten var misjerligen djup, men då och då bröt sig ett swagt månfken genom molnen och lotsjen såg därwid att en båt sträfwade och stridde mot wågorna, som wilddt rusade upp kring klippgrunden nedanförlotsstugan.

Männifkor woro i sjönödd, det förstod han genast, de hade ropat på hjälp och fastän han war ensam, wille han dock ästad för att hjälpa dem, om han kunde. Det war ej lätt att i en sådan storm som denna skjuta en båt från land ut i det skummande wattnet, men lotsjen war stark som en jätte. Snart satt han wid årorna och rodde rasst, tills han trodde sig wara nära de nödstälde; han hwijslade och ropade „hallo“ och någon swarade med ett swagt rop „hjälp“.

„Jag kommer“, ropade lotsjen åter, ty han hade nu wid en swag ljusning ofwanifrån sett att den främmande båten blifwit omkullwrafft och att twänne personer höllo sig uppe på kölen. Nu war han dem helt nära och med ett kraftigt ryck lyckades det honom att hålla båten stilla ett ögonblick och på samma gång kasta ut ett rep åt de två karlarne.

Den ene af dem knöt repet om lifwet på sig och lotsjens jättestyrka lyckades slutligen draga honom upp i båten; nu skulle han kasta repet till den andre olycklige, men i desamma gled denne med ett hjärtfärande rop ned i wattnet.

Lotsjen betänkte sig icke länge, han kastade rock och storstök-lar ifrån sig och hoppade öfwer relingen. Som han war god simmare, kom han just lagom för att få fatt i den drunknande, när han första gången kom upp öfwer wattenytan och hållande karlen — som lyckligtwis war liten och klen — under armen, simmade lotsjen mödosamt tillbaka till sin slup, som den andre räddade med swaga armar försökte föra emot honom. Det farligaste ögonblicket war, då den räddade och lotsjen skulle arbeta sig in öfwer båtkanten. Swert Erikssons krafter woro uttömda, hans bröst arbetade häftigt och det war nästan med den sista ansträngning, han lyfte den affwimmade karlen öfwer relingen. Den andre sjömannen, som bistått att få kamraten in i slupen, rätte nu ut handen för att äfwen hjälpa lotsjen in, men i desamma kom en wäldig stormil och förde honom långt ut i det skummande wattnet.

„No mot land, jag reder mig nog“, ropade han genom mörfret, det war det sista ord, någon människa hörde honom säga. Slupen med sin maktlösa besättning drefs efter flere timmar i land; de hoppades att lotsjen wärligen kunnat rädda sig, men få war ej fallet; sjön hade gett honom en djup graf på sin botten, så att ej ens hans kropp slöt upp på stranden. Folket menade att Gud warit mild, som låtit honom sluta sitt tunga lif; nu hade han ro och hwar och en suckade ett tyft Gud ware hans själ nådig, när de kommo ihåg den döde, men pastorn tänkte på lotsens ord „lif för lif“. Det hade han nu fått ge.

Många år hafwa förgått sedan deß och såsom det händer här i lifwet, hade glömskan också snart bredt sitt täckelse öfwer det förflutna. Nu war det få som mindes den gamla historien om lotsjen och hans unga wackra hustru.

Berättelse

afgifven af Direktionen för föreningen „Svenska
Folkskolans Vänner“ till föreningens
årsmöte den 9 juni 1883.

Insigten om den svenska bildningens betydelse för fosterlandets framtid såväl som för dess forntid och önskan att göra äfven landets svenska allmoge i högre grad än tillförene delaktig af denna bildning framkallade hos ett antal för saken varmt intresserade personer tanken att sammansluta alla vänner af den fäderneärfda kulturen till en förening, som, under det dess ändamål betecknande namnet „Svenska Folkskolans Vänner,“ skulle hafva till uppgift att i främsta rummet värka för inrättande af folkskolor i de svenska kommuner, där sådana ännu saknades, och förökande af deras antal, där de förut befintliga visat sig icke fylla behovet, men äfven i öfrigt sträfva att bibringa allmogen en riktig uppfattning af upplysningens värde och göra bildningsbehovet hos densamma mera lefvande, hvilket mål föreningen skulle söka uppnå dels genom utgifvande och spridande af folkskrifter och tidningar för folket, dels genom att befrämja inrättande af folkbibliotek, hållande af populära föredrag och andra dylika medel.

Den inbjudning, som i antydt syfte utfärdades af herrarne C. J. Arrhenius, Georg Asp, F. E. Conradi, G. Cygnæus, G. V. Eklund, C. G. Estlander, F. W. Fredriksson, A. O. Freudenthal, Wilh. Grefberg, J. A. Hagelstam, B. E. Holmerus, J. Julin, A. Juselius, E. Keto, T. Neovius, A. Svedberg, A. W. Wahren, G. Wallgren och V. Öhberg, omfattades af landets svenska befolkning med det lifligaste deltagande, såsom framgår däraf att då föreningen, för hvilken emellertid stadgar blifvit uppgjorda och den 30 mars 1882 af Kejsrerliga Senaten fastställda, den 3 påföljande juni sammanträdde till sitt första konstituerande möte, hade redan icke mindre än 2,034 personer inträdt i föreningen. Under årets lopp har medlemmarnes antal yttermera ökats och utgör för närvarande 2,521, däraf i

Nyland	1,402
Västra Finland med Åland	375

Österbotten 443

Öfriga Finland och utlandet . . . . . 301.

Bland dessa äro 63 ständiga medlemmar, som en gång för alla till föreningen inbetalt en afgift af 100 mark, 2,267 betala årligen under den tid desamma tillhöra föreningen 5 mark och återstående 191 medlemmar erlægga en årsafgift af 2 mark.

Vården af föreningens angelägenheter har handhafs af dess direktion, till ledamöter hvori vid föreningens konstituerande möte utsågos professorerne G. Asp och A. O. Freudenthal samt doktorerne W. Grefberg, Friherre M. W. af Schultén och M. G. Schybergson, äfvensom till suppleanter med. lic. L. V. Fagerlund och doktor R. F. Rancken. I stället för den sistnämde, som från orten afflytat, har sedermera invalts hofrättsaukultanten Ch. Nylander. Till värkställande direktör har direktionen inom sig utsett dr Grefberg.

Sekreterarebefattningen hos föreningen har handhafs af dr A. Lille intill utgången af sistlidna år och därefter af under-tecknad. Kassörsgöromålen åter hafva anförtrotts åt herr J. H. Sjöholm.

För att granska direktionens förvaltning af föreningens tillgångar under det första räkenskaps- och redovisningsåret, som sämmanfaller med kalenderåret, hafva af föreningen blifvit utsedde kamrerarene A. Jæmisch och H. Serenius samt till suppleant revisorn J. G. Henriksson. Och får direktionen äran härjente till föreningen öfverlämna revisorernes öfver berörda granskning afgifna berättelse.

Till de viktigaste länkarne i föreningens organisation höra dess ombudsmän, hvilka hafva sig anförtrordt att utom hufvudstaden bevaka och befrämja föreningens intressen. Utom det maktpåliggande värfvet att ombesörja uppbörden af medlemsafgifterna och insända desamma till föreningens kassör, åligger det ombudsmännen att hos allmänheten sprida intresse för föreningen, att söka vinna åt densamma nya medlemmar, att till ledamöterne utdela föreningens skrifter m. m. Då ombudsmanbefattningen icke är förenad med någon aflöning, är det en så mycket mera glädjande företeelse och vittnar om det deltagande, föreningens sträfvanden väkt, att föreningen för närvarande äger nitiske ombudsmän icke blott i landets samtliga städer utan ock i 72 landskommuner där svensk befolkning finnes, eller tillsammans 123 ombudsmän, bland hvilka flere tillhörande allmogeklassen.

I öfverensstämmelse med det program, föreningen för sig uppstått, har dess värksamhet under det tilländalupna redogörelseåret omfattat förnämligast beviljande af understöd åt folkskolor, inrättande af folkbibliotek samt utgifvande af folkskrifter. Enär

föreningen dock saknat tillräcklig utredning om folkbildningens och bildningsbehovets ståndpunkt i de särskilda landsdelarne, har föreningens värksamhet själfvallet icke kunnat blifva så vidsträkt som, i händelse den kunnat grunda sig på en säker kännedom om nyssnämnda förhållanden. För att emellertid framdeles erhålla en sådan ledtråd har direktionen till föreningens samtliga ombudsmän aflåtit ett cirkulär med anhållan att lämna direktionen uppgift på, huruvida inom resp. kommuner finnes något allmänt länebibliotek, antalet af böcker därstädes samt bibliotekariens namn och boningsort; huruvida därstädes finnas folkskolor och hvar dessa äro belägna, antalet gosskolor, flickskolor och ambulatoriska skolor, antalet elever och barn i skolåldern, lärarenes och lärarinnornas namn och adress; hvilka tidningar, som företrädesvis läsas af allmogen och särskildt huru stor spridning „Folkvännen“ äger inom kommunen samt om några befogade anmärkningar emot densamma försports; huruvida inom kommunen finnas lotsplatser och om dessa äro försedda med bibliotek; befolkningens storlek inom kommunen, antalet svenskar och antalet finnar samt slutligen uppgift på ordförandens i svenska folkskoledirektionen namn och hemvist. Då svar på ofvannämnda frågor från en del ombudsmän ännu icke ingått, har en sammanställning af de lämnade uppgifterna tillsvidare ej kunnat äga rum.

Beträffande först *folkskolor*, så hafva understöd af föreningens tillgångar beviljats en lägre folkskola i Pärnä socken 100 mark årligen under fem år framåt, den i Mörskom sockens kyrkoby af enskilde personer inrättade högre svenska folkskolan 300 mark årligen under tre års tid, räknadt från läsåret 1882—1883, äfvensom för underhållet af en andra svensk folkskola i Lojo socken ett årligt bidrag af 200 mark för en tid af fem år. Sistnämnda skola har dock icke ännu kommit till stånd.

Till inköp af *läroböcker för folkskolor*, afsedda att såsom resp. skolors egendom öfverlämnas åt medellöse elever till begagnande, hafva anslagits, åt folkskolan i Gammelstaden 25 mark, åt folkskolan i Mariehamn 64 mark, samt åt folkskolorna i Härkmeri och Dagsmark byar af Lappfjärd socken äfvenledes 25 mark, utom ersättning för böckernas inbinding.

Jämväl för inrättande af *folkbibliotek* har föreningen varit i tillfälle att utöfva en gagnelig värksamhet. I sådant afseende hafva utgifvits följande understöd: för utvidgandet af folkbiblioteket i Lappo by af Brändö socken på Åland 75 mark, för inrättande af ett folkbibliotek i Gammelstaden likaledes 75 mark samt dels för inrättande af nya dels för ökandet af redan förefintliga folkbibliotek i följande svenska kommuner i Österbotten, nämligen:

Munsala	20	mark
Gamlakarleby landsförsamling	20	"
Mustasaari	20	"
Vörå	20	"
Öfvermark	20	"
Oravais	20	"
Korsnäs	20	"
Pedersöre	25	"
Pörtom	25	"
Kveflaks	25	"
Kronoby	25	"
Lappfjärd	25	"
Närpes	30	"
Nedervetil	45	"
Purmo	45	"
Sideby	45	"
Larsmo	45	"
Petalaks	45	"
Replot	45	"
Esse	45	"
Jeppo	45	"
Teerijärvi	85	"

Summa 740 mark

Dessutom har ett särskildt understöd af 120 mark anslagits till inrättande af ett folkbibliotek i Oxkangar by af Vörå socken.

Då utom de bidrag, som Svenska Folkskolans Vänner lämnat för folkbiblioteken i ofvanuppräknade österbottniska kommuner, för samma ändamål vid ett af ett antal österbottniska studenter föranstaltadt lotteri i Vasa influtit 1,939 mark 13 penni samt jämväl flere af nämde kommuner därtill bidragit med större eller mindre belopp, har en icke oansenlig grundplåt till folkbibliotek i nämde kommuner erhållits. Till de anskaffade böckernas inbindning har föreningen bidragit med en summa af 460 mark.

Genom föreningens åtgärd hafva äfven till tvänne *lotsplatser*, nämligen Nyhamn och Kobbaklintar på Åland anskaffats boksamlingar, hvartill användts en summa af 60 mark utom ersättning för böckernas inbindning.

Till föreningens uppgift hör vidare att utgifva allmänt bildande läsning i form af *folkskrifter* och *tidningar för folket* samt att värka för desammas spridande. I förstämda hänseende har föreningen arbetat dels genom de skrifter föreningen själf utgifvit dels genom understödjande af tidningen „Folkvännen,“

som för innevarande år af föreningen erhållit en subvention af 800 mark.

Af föreningens egna skrifter hafva tvänne under året utkommit och till föreningens medlemmar utdelats, den ena innehållande en lefnadsteckning öfver Presidenten James Garfield, den andra åter behandlande emigrationen.

Hvardera skriften har trykts i en upplaga af 5,000 exemplar.

För att på ett värksamt sätt befördra spridningen af såväl föreningens egna skrifter som annan af föreningen för sådant ändamål inköpt god och billig folklitteratur, har föreningen antagit trenne *kolportörer*, hvilka under instundande sommar skola färdas genom de svenska bygderna inom Nyland, Västra Finland med Åland och Österbotten.

Bland medel, hvarigenom föreningen sökt arbeta för folkbildningens sak, må slutligen nämnas de *understöd, som anslagits för resor* genom ofvannämnda landskap i syfte att genom föredrag och samtal göra befolkningen förtrogen med föreningen och dess sträfanden samt sålunda söka framkalla en ökad insigt af folkskolans betydelse.

Välaliga bevis på den välvilja, som kommit föreningen till del, utgöra de *gåfvor*, hvarmed föreningen blifvit ihågkommen. I främsta rummet bör bland dessa nämnas den storartade donation af 5000 mark, som föreningen fått emottaga af herr kommerserådet H. Borgström. För att på ett varaktigt sätt vid donationen fästa gifvarens minne, har direktionen beslutit att medlen skola förvaltas såsom en särskild fond, benämnd „Henrik Borgströms fond,“ däraf endast den årliga räntan, men icke någon del af själfva kapitalet, finge för föreningens syftemål disponeras. Af föreningen „Förbundet“ har till Svenska Folkskolans Vänner förärats en summa af 235 mark att användas såsom understöd för en möjligen blifvande svensk folkskola i Mörskom kyrkoby. Såsom ofvan nämnts, har föreningen redan blifvit i tillfälle att uppfylla denna gifvarenes afsigt. En större samling af böcker, tidningar och tidskrifter har föreningen fått emottaga af en gifvare, som önskat förblifva okänd, och af stiftelsen „Lars Hjärtas minne“ har genom dess sekreterare fru professorskan A. Retzius till föreningen öfverlämnats ett antal af de på stiftelsens förlag utgifna skrifterna. Dessutom har till föreningen influtit ett icke obetydligt belopp i frivilliga bidrag, som af föreningens medlemmar erlagts utöfver de årliga afgifterna.

Föreningens kontanta tillgångar utgjorde den 1 januari d. å.

Kassabehållning	1,233: 62.
Insatt å löpande räkning	11,000: —
H. Borgströms fond	5,000: —

Summa 17,233: 62.

Dessutom utestodo medlemsavgifter och tecknade frivilliga bidrag till ett belopp af 3,416 mark 16 penni.

Föreningens utgifter intill samma tid utgjorde:

Organisationskostnader	1,562: 87.
Utbetalda understöd	1,677: 60.
Aflöningar	1,541: 66.
Inköp af böcker	345: 02.
Diverse omkostnader	396: 55.
Summa	5,523: 70.

Då under innevarande år kan beräknas komma att inflyta uti medlemsavgifter omkring 9,500 mark, äger föreningen således till sin disposition under berörda tid en summa af inemot 27,000 mark; dock får enligt direktionens förenämnda beslut af de utaf kommerserådet Borgström donerade 5,000 mark endast den inflytande räntan tagas i anspråk för föreningens behof.

Innan direktionen nedlägger sitt mandat, anhåller direktionen slutligen att få uttrycka sin tacksamhet för det värksamma understöd, som kommit direktionen vid dess arbete till del i främsta rummet från föreningens ombudsmäns sida, af hvilkas hängifvenhet för sin sak framgången af föreningens sträfvanden i så väsentlig grad är beroende men äfven af särskilda andra för den svenska folkbildningens höjande varmt intresserade medborgare. Helsingfors, den 8 juni 1883.

Wilh. Grefberg.

M. G. Schybergson.

M. W. af Schultén.

Alfred Norrmén.

Berättelse

afgifven af Direktionen för föreningen „Svenska
Folkskolans Vänner“ till föreningens
årsmöte den 7 juni 1884.

Då föreningen den 3 juni 1882 sammanträdde till sitt första konstituerande möte, hade redan 2,034 personer inträdt i densamma. Och under loppet af föreningens första värksamhetsår hade detta antal ökats till 2,521. Och hafva medlemmarnes antal, oaktadt fleres afgang genom döden eller till följd af bortflyttning, under nu till ända gångna år ytterligare stigit, så att föreningens medlemmar för närvarande utgöra 2,739. Af dem äro bosatta

i Nyland	1,484,
i västra Finland och Åland	391,
i Österbotten	470,
i öfriga Finland och utlandet	394.

Af dessa äro ständiga medlemmar af föreningen 61, hvilka en gång för alla till föreningens kassa inbetalt 100 mark. Det största antalet, eller 2,411 af medlemmarna betala årligen 5 mark eller derutöfver under den tid de tillhöra föreningen, och 267 hafva förbundit sig att erlægga årligen 2 mark. I Nyland hafva medlemmarnes antal under nu till ända gångna år ökats med 82, i västra Finland och på Åland med 16, i Österbotten med 27 och i öfriga Finland samt utlandet med 93 nya medlemmar.

Jämför man åter, hvad medlemsantalet beträffar, de skilda kommunerna med hvarandra, kommer främst Helsingfors med 611, därefter Borgå stad med 131, så Åbo med 122, därpå Viborg med 101, Tammerfors och Kristinestad med 69 o. s. v. medlemmar. Att medlemsantalet å några orter är stort nog, bevisa dessa siffror, men att det åter å andra orter tål en god förhöjning, ses åter af följande: Esbo räknar 8 medlemmar Kimito 7, Pargas 2, Närpes 8, Pedersöre 1 o. s. v. Och ser det ut, som om medlemsantalet skulle bero på ombudsmännens nit inom sina resp. kommuner.

Vården af föreningens angelägenheter har under det gång-

na året varit stadgarne likmätigt, anförtrodd åt en direktion, till hvars ledamöter, på årsmötet den 9 juni 1883 utsågos hrr doktorerne W. Grefberg och friherre M. W. af Schultén samt professorerne A. O. Freudenthal, G. Asp och M. G. Schybergsson och till desses suppleanter medicine licentiaten V. Fagerlund och juris utriusqve kandidaten A. Lille.

Direktionen har till sin ordförande utsett doktor W. Grefberg, och som föreningens sekreterare har fungerat vice härads-höfding A. Norrmén, och föreningens kassa-angelägenheter hafva fortfarande handhafs af kassör J. H. Sjöholm.

På senaste årsmöte utsågos till att granska direktionens förvaltning af föreningens tillgångar under det andra räkenskaps- och redovisnings-året, som sammanfaller med kalenderåret 1883 hrr. kamrerarne A. Jænisch och J. G. Henriksson. Och får direktionen, sedan desse fullgjort sitt uppdrag, till föreningen öfverlämna deras öfver nämnda granskning afgifna berättelse.

Föreningens ombudsmän, af hvilkas intresse och nit för föreningens sträfvanden framgången af hennes värksamhet i så hög grad är beroende, hafva jämväl under det gångna året ökat, så att deras antal numera utgör 132 och föreningen sålunda har glädjen att räkna hennes sträfvanden främjande män i ej mindre än 119 af landets såväl stads- som landskommuner.

Föreningens värksamhet har under det år, som förlupit sedan senaste årsberättelse afgafs, varit, i öfverensstämmelse med hennes program, hufvudsakligen riktad på främjandet af folkskolors och folkbiblioteks inrättande i landets af svensk befolkning bebodda kommuner samt på utgifvandet af folkskrifter. Slutligen hafva under senaste sommar personer varit utsända med understöd af föreningen till landets svenska bygder, dels för att genom föredrag och samtal göra befolkningen förtrogen med och intresserad för föreningens sträfvanden, dels för att utkolportera föreningens skrifter, hvarförutom äfven af andra personer i dessa bygder hållna föredrag vunnit föreningens uppmuntran.

Följande understöd åt folkskolor hafva sålunda under året beviljats af föreningens tillgångar:

Till understöd åt den nyinrättade högre folkskolan i Teerijärvi socken för en tid af tre år framåt, räknadt från senaste läseårs början, 300 mark för det första och 200 mark under de två senare åren; för upprätthållandet af högre folkskolan i Malaks socken ett årligt anslag af 300 mark för en tid af tre år framåt och räknadt från nästa läseårs början; till upprätthållandet af en tillämnad högre folkskola i Vårdö församling på Åland ett årligt understöd af 300 mark för tre år framåt, räknadt från den tidpunkt skolans värksamhet vidtager. Dess-

utom må tilläggas, att Direktionen beslutit ersätta alla utgifter, som vore förenade med de besvär, hvilka till senaten inlämnats mot den beslutna indragningen af folkskolan i Pörtom kommun.

För folkbiblioteks inrättande i följande kommuner hafva under det gångna året beviljats till här antecknade belopp: åt Nykarleby landskommun 25 mark såsom tillskott till de af österbottniske studenter hopbragta medlen för inrättandet af folkbibliotek därstädes; 75 mark såsom anslag till uppköp af lämpliga böcker till folkbiblioteket i Lumparland på Åland; 100 mark för inrättande af ett bibliotek för de svenska eleverna vid Riihimäki järnvägsstations folkskola; 40 mark till ett bibliotek å Bomarsunds lotsplats på Åland; 200 mark för uppköpande af lämpliga böcker till folkbibliotek i en hvar af följande nyländska kommuner, nämligen Östersundom, Ingå, Pyttis, Karis, Liljendal, Bromarf, Degerby, Helsinge och Strömfors, eller tillsammans 1,600 mark, förutom de till böckernas inbindning erforderliga medlen; äfven till Löfö, Vätskär och Orrengrunds lotsplatser skulle mindre bibliotek öfersändas, sedan direktionen fått uppgift på personer, villiga att emottaga och vårda de samma. 200 mark af föreningens medel hafva vidare anslagits till folkbiblioteket i Sjundea, hvarjämte åt skeppsbiblioteksföreningen i Borgå beviljats 100 mark samt 10 exemplar af hvarje af föreningen utgifven skrift. Till området för denna föreningens värksamhet hör vidare, att af det i föreningens ägo befintliga bokförrådet föräringar gjorts till biblioteket i Gammal Svenskby i Sydrysland samt till folkskolorna i Härkmeri och Dagsmarks byar af Lappfjärds socken. Vidare har föreningen anskaffat till läsesalen å Fiskars bruk i Pojo tidningarna „Svensk folktidning“, „Allehanda för folket“, „Familjjournalen“, och tidskriften „Läsning för folket“ jämte föreningens egna skrifter; och slutligen har föreningen skänkt 5 exemplar af hvarje af hennes hittills utkomna skrifter till biblioteken vid medicinska, kirurgiska och syfilittiska afdelningarna vid hufvudstadens kliniker.

Under året hafva följande häften af föreningens skrifter utgifvits: det 3:dje i ordningen, innehållande originaluppsatsen „En byhistorie“, hvars författare erhållit ett arvode af 150 mark; det 4:de häftet af föreningens skrifter, som bar titeln „Ur Finlands historie“ och innehöll de i bokhandeln slutsålda häftena 1 samt 3—6 af „Pennibibliotek, utgifvit af Nyländingar“, sedan de i dem ingående uppsatserna af sina författare å nyo granskats och delvis omarbetats; 5:te häftet af föreningens skrifter innehöll originalberättelsen „Skuld och försoning“ samt berättelsen „Hårdt pröfvad“, öfversatt från danskan; för den förres författande bestämdes ett arvode af 100 mark och för den senares öfversätt-

ning en ersättning af 50 mark; det 6:te häftet af föreningens skrifter, som redan lagts under prässen innehåller originaluppsatsen „Om kopporna och vaksinationen“ samt den från danskan öfversatta berättelsen „Prästens fosterdotter“. I detta sammanhang må ännu nämnas att ytterligare tvänne uppsatser, „Om runorna“ och „Herodes den store“, antagits till utgifning samt utkomma i tryck inom detta år, samt att åtskilliga andra inlämnade uppsatser blifvit granskade. Hit hör äfven det under året fattade beslutet, att föreningen skulle söka åstadkomma en samling af sångbara visor, för att tryckas och spridas bland landets svenska allmoge, för hvilken samlings värkställande en särskild person vidtalats.

Slutligen hade föreningen för ett nedsatt pris af 1,000 mark af bokhandlaren G. V. Edlund tillhandlat sig ett större antal af „Pennbibliotek utgifvet af Nyländingar“ samt andra smärre folkskrifter. Till främjandet af folkskrifters utgivande hör äfven det rundliga understödet af 1,500 mark, som för innevarande år beviljats tidningen „Folkvännen“.

Hvad hållandet af lättfattliga föredrag beträffar, har föreningens sträfvan åt detta håll under senaste sommar, främjats af tre personer, som, en hvar med understöd från sällskapet genomrest de svenska bygderna, nämligen student G. A. Åberg i Nyland, student J. Dahlbo i Österbottens söder om Vasa och hofrättsauskultanten Ch. Nylander i dess norr om Vasa belägna del, öfver hvilka resor enhvar till direktionen afgifvit sin reseberättelse. Hr. G. A. Åberg hade därunder hållit 36 föredrag i 20 nyländska kommuner. Hr. Ch. Nylander hade under sin färd genomrest alla svenska kommuner norr om Vasa och förnämligast genom samtal och personligt umgänge värvat för föreningens syften. För sina intryck samt erhållna uppgifter har han redogjort i reseberättelsen, till hvilken vi hänvisa. Hr. Dahlbo hade under sin resa besökt alla svenska kommuner i Sydösterbotten och därunder hållit 14 föredrag, hvilka besökts af ända till 300 personer. Vid hvarje föredrags slut hade man dryftat frågor om folkskolors betydelse och nödvändighet. Vi hänvisa för öfrigt till reseberättelsen.

Desse föreningens stipendiater hade jämväl till uppgift att uppmåna allmogen till inträde i föreningen, och hade sålunda förvärfvats: i Nyland 22 medlemmar, som betala 5 mark årsafgift, och 24 som betala 2 mark, och i Sydösterbotten 5 af det förra och 8 af det senare slaget, eller inalles 59 nya medlemmar. Hvad hållandet af folkliga föredrag i öfrigt beträffar, har föreningen, på grund af en gjord anhållan om sådana föredrags hållande i Borgå trakten, ingått till nyländska studentafdelnin-

gen med skrifvelse, hvori föreningen utfäst sig, att i form af arvoden för hvarje föredrag godtgöra dem bland nämnda afdelnings medlemmar, som vore hugade att hålla sådana å ofvan nämnda ort. Denna åtgärd ledde därhän, att filosofie kandidaten E. Öhrnberg, hörsammande uppmaningen, hållit 9 föredrag i Borgå stad.

Såsom föreningens kolportörer under senaste sommar hade varit i värksamhet: i Nyland, seminaristen vid Nykarleby seminarium Kr. J. Vihlman; inom västra Finland jämte Åland seminaristen Oskar Jansson och i Österbotten seminaristen Märten Vestström båda från först nämnda seminarium, hvilka tre till denna befattning antagits sedan de inlämnat föreskrifven borgesförbindelse. Hr Vihlman hade försålt skrifter för 278 mark 65 penni, hr Jansson för 68 mark 60 penni och hr Vestström för 101 mark 55 penni

För instundande sommar hafva till föreningens stipendiater efter gjorda ansökningar antagits: filosofie kandidaten J. E. Vefvar, som tilldelats ett understöd af 300 mark för föredrags hållande och föreningens skrifers kolporterande i Egentliga Finlands svenska kommuner och på Åland, samt filosofie magister P. Nordmann, som skulle, för främjandet af föreningens syften, företaga en vandring i Nylands kustsocknar.

I sammanhang härmed må nämnas, att såsom uttryckligt vilkor vid bortgifvandet af föreningens understöd blifvit fäst en redogörelse för den värksamhet understödet afsett, hvilken årligen, så länge det samma åtnjutes, till föreningens direktion bör ingifvas.

Föreningen har under året ihågkommit med en gåfva af 103 mark, utgörande behållningen af en den 21 sistlidne mars i hufvudstadens societetshus tillställd maskerad, hvilken gåfva föreningen med tacksamhet emottagit af bestyrelsen för nämnda maskerad.

Föreningens kassaställning utvisar vid slutet af senaste redogörelseår följande

	Inkomster:	<i>Frsk.</i>	<i>pt.</i>
Ständiga ledamotsafgifter		1,300:	—
Frivilliga bidrag		250:	—
1:sta årets medlemsafgifter		1,980:	—
2:dra " "		7,587:	50.
3:dje " "		175:	—
4:de " "		60:	—
5:te " "		55:	—
Upplupna räntor		408:	48.
Behållning från 1882		12,233:	62.
	Summa	24,049:	60.

	Utgifter:	<i>Fmyc.</i>	<i>yt.</i>
Bokkontot		1,832:	32.
Understöd		3,350:	50.
Omkostnader		859:	22.
Aflöningar		2,250:	—
	Summa	8,292:	04.

Altså äger föreningen en behållning till 1884 af *Fmyc.* 15,757: 56. Och då därtill kommer kommerserådet H. Borgströms fond *Fmyc.* 5,000: — utgjorde föreningens kontanta tillgångar d. 1 jan. d. år *Fmyc.* 20,757: 56.

En stor och välgörande invärkan på direktionens åtgärder hafva föreningens hrr *ombudsmän*, blott genom hvilkas till direktionen insända talrika, med nit och kärlek gjorda uppgifter om förhållandena i deras resp. orter det blifvit henne möjligt att något värka i föreningens tjänst, hvarför direktionen ber att till sist få frambara sin tacksamhet till dem och hoppas, att de äfven framgent med samma nit och intresse som hittills ville understöda direktionen och föreningen i deras sträfvan att befordra folkskolväsendet och höja bildningen bland Finlands svenska befolkning.

Wilh. Grefberg.

M. G. Schybergson.

M. W. af Schultén.

Georg Asp.

F. J. Valbäck.

t. f. sekreterare.

Direktionen för sällskapet „Svenska Folkskolans Vänner“:

Värkställande direktör: Doktor W. Grefberg, adr.:
H:fors, Mikaelsgatan 3.

Ledamöter: Professor A. O. Freudenthal.

„ „ M. G. Schybergson.

„ Med. Kand. J. Hagelstam.

„ Kontorsskrifvaren H. Hollmerus.

Suppleant: Fil. Kand. Hj. Neiglick.

Sekreterare: Mag. P. Nordmann adr.: H:fors, Anneg. 22.

Kassör: Kassör J. H. Sjöholm, adr.: H:fors, L. Robertsgatan 13.

Vaktmästare: H. G. Sundström, adr.: H:fors, Bangatan 19.

Tillkännagifvande.

Manuskript till folkskrifter, behandlande ämnen ur fäderneslandets historie o. geografi, naturallistorien, skildringar af seder och bruk, lättfattliga framställningar af frågor rörande landets samhällsskick och statsrättsliga ställning m. m., uppköpas af sällskapet „Svenska Folkskolans Vänner“.

1001847572

SKRIFTER

Utgifna af Sällskapet
Svenska Folkskolans Vänner.

- Första häftet: **James A. Garfield**, president i Nord-Amerikas Förenade stater. Lefnadsteckning, bearbet. efter W. M. Thayer m. fl. Bokhandelspris: 40 *ni*.
- Andra häftet: **Emigrationen**. Tvänne uppsatser i en af dagens brännande frågor. Bokhandelspris: 40 *ni*.
- Tredje häftet: **En byhistorie**. Teckning ur folklivet af Parus Ater. Inhemskt original. Bokhandelspris: 20 *ni*.
- Fjärde häftet: **Ur Finlands historie**. En blick på Finlands historie. — Per Brahe. — Skärmytslingen på Älgsjö. — Kriget 1808—9. — J. L. Runeberg. Bokhandelspris: 40 *ni*.
- Femte häftet: **Hårdt pröfvad**. Skildring ur verkligheten af Zakarias Nielsen. Öfvers. från danskan. — **Skuld och försoning**. En berättelse ur folklivet af Aina. Bokhandelspris: 20 *ni*.
- Sjätte häftet: **Om kopporna och vaksinationen af J. H. — Prästens fosterdotter**. Skildring ur det verkliga lifvet T. A. Thyregod. Öfversättning från danskan. Bokhandelspris: 30 *ni*.
- Sjunde häftet: **Om Runorna**, nordens äldsta skriftecken. Efter Köbke, Liljegren, Geijer m. fl. af A. O. F. Bokhandelspris: 25 *ni*.
- Åttonde häftet: **Herodes den Store** af A. Ingerslev. Öfversättning från danskan. Bokhandelspris 25 *ni*.
- Nionde häftet: **Under skilda fanor**. Berättelse från 1788—90 års krig af P. Nordmann. Bokhandelspris 50 *ni*.

